

HÍREK

2020. második félév – nemzetközi kitekintés

Az alábbi összefoglaló a **2020. év második felének** jelentősebb nemzetközi katona-egészségügyi eseményeit és változásait foglalja össze a COMEDS¹ tevékenységei és dokumentumai alapján – kivonatosan, a szerkesztő kiegészítéseivel.

A legutóbbi, 2020 első félévi összefoglalóban ígéretet tettem, hogy ez alkalommal kitérek rá, a COMEDS által kitűzött feladatok és a fenntartható működés érdekében bevezetett (kényszer-) intézkedések milyen eredménnyel jártak és miként segítik az Észak-atlanti Szerződés Szervezetét két kiterjedésű küldetésének végrehajtásában és a világjárvány kezelésének tanulásában, valamint az okulásban, azaz már a következő lehetséges (akár ember okozta) járványok fenyegetésének felismerésében, a megelőzésben, a járványhelyzet kezelésében, illetve a következmények enyhítésében.

A nemzeti haderők egészségügyi szolgálataira, így a Honvédegszolgálatra hárul feladatok és kihívások, továbbá az azok kezelését célzó lehetséges cselekvési tervek megértéséhez hasznos (és megkockáztatom – elengedhetetlen) újra áttekinteni a küldetést, továbbá az annak teljesíthetőségéhez rendelt célkitűzéseket. Említettem az előző félévi hírlevélben, hogy az Észak-atlanti Szerződés Szervezete (NATO) 2014 óta újra és hangsúlyozottan kettős kiterjesztésben (értsd: küldetés) tevékenykedik. Az egyik, a NATO alapfeladatainak² való megfelelés és azok maradéktalan teljesítésének igénye. A másik az elmúlt évtizedek során megszokottá vált béketeremtés-békefenntartás.

A szövetség az alábbi célkitűzéseket jelölte ki³, mint a küldetés teljesítésének eszközrendszerét és zálogát:

1. Az ellenállóképesség és túlélőképesség (nemzetközi kifejezéssel élve: a reziliencia) növelése,
2. Megerősített előretolt katonai jelenlét a NATO keleti területein,
3. Elégséges számú haderő fokozott készenlétben tartása,
4. Cselekvőképesség ezen fokozott készenlétű haderők nagy távolságokra történő gyors áttelepítésére a fenyegetett szövetségesek támogatására,
5. A NATO nukleáris elrettentő képesség felélénkítése.

Eltávolodtam a hírek kategória kereteitől, ezért egy mondat csupán a fentiek „miért”-jéről. A 2014-es év eseményei rádöbentették a katonai és politikai vezetőket a hibrid hadviselés hadászati jelentőségére, veszélyeire, amelyektől a NATO annyiban tud mentesülni, amennyiben rendelkezik ütőképes készenléti és cselekvési tervvel,⁴ azt képes és kész hatékonyan (értsd: idejekorán) alkalmazni.

Könnyű belátni, a célkitűzések mindegyikének van egyértelmű katonaegészségügyi vonatkozása. A jövőre nézve, a 2019-ben kezdődött világjárvány egyik kiemelkedő tanulsága kell legyen számunkra az a lépték, amellyel a járványos megbetegedések, a nemzetközi szintű

¹ COMEDS – *Committee of the Chiefs of Military Medical Services in NATO (NATO Katona-egészségügyi Szolgáltatfőnökök Tanácsa)*

² Közös védelem, válságkezelés, együttműködésen alapuló biztonságpolitika

³ Wales Summit Declaration, Readiness Action Plan (lásd az 5-13 bekezdéseket): https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_112964.htm?selectedLocale=en

⁴ Részletesebben lásd: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_119353.htm

aggudalomra okot adó közegészségügyi sürgősségi helyzetek, vagy világjárványok megterhelni képesek a társadalmat.

Az ellenálló- és túlélőképesség növelésének cékitűzése feladatokat ró mind a polgári, mind pedig a katonaegészségügyre. A COMEDS *CBRN Medical*⁵ munkacsoportja és annak *Biological Medical*⁶ szakértői panele kiemelkedő munkát végzett ezen a téren. Együttműködve a NATO *CEPC JHG*⁷ testületével (tulajdonképpen annak vezető szerepe mellett, s a katonaegészségügyi szakértők tevékeny közreműködésével) kidolgozták a „Polgári és katonai egészségügyi együttműködés nem kötelező jellegű irányelvei a tömeges sérüléssel járó CBRN eseményekre adandó válasz érdekében”⁸ című dokumentumot. Az irányelvek kifejezetten az a szándékkal, nyílt minősítésű adatokra, szövegre támaszkodva íródtak, hogy azokat korlátozások nélkül meg lehessen osztani a polgári szervekkel a szövetségen belül és a partner nemzetekkel egyaránt. A már jóváhagyott anyag a NATO nyílt honlapján a közeljövőben fog megjelenni.

A munka oroszánrészt egyetlen katonaegészségügyi szakértő, a *CBRN Medical* munkacsoport elnöke, *Surgeon Commander Royal Navy (GBR) Steven A. Bland* végezte, aki hosszú évek óta kiemelkedő teljesítményt nyújt és támogatást ad a szövetség számára szakterületén belül. Áldozatos munkája elismerésül 2020-ban ő kapta meg a COMEDS *Dominique-Jean Larrey* díját.

A katonaegészségügyi közösség hathatós szerepvállalása magyar vonatkozású elismerést is hozott ebben az esztendőben. A NATO főtitkár 2020-as évről összeállított jelentésében kollégánkat, **Dr. Fazekas László dandártábornokot** idézi⁹:

„Egész éven át, melyre a világjárvány erősen rányomta bélyegét, minden nap azon fáradtunk a helyzet folyamatos elemzésével, előrejelzések készítésével, rugalmassággal és egymást kölcsönösen támogatva, hogy ez az egészségügyi válság ne alakuljon biztonsági válsággá.”

Az együttműködés kiemelt szerepet kapott és játszik továbbra is a COMEDS működésében, *Dr. Bubenik Zoltán* dandártábornok, a COMEDS jelenlegi elnökének vezetése alatt. A NATO munkacsoportok és szakértői panelek részére 2019 január 18-án a COMEDS elnöke által kiadott irányelvek¹⁰ is az együttműködés elengedhetetlen mivoltát hangsúlyozzák és irányozzák elő.

Az alábbi ábra vázlatosan foglalja össze a COMEDS munkacsoportok és szakértői panelek számára az együttműködés tevékeny elősegítőit (a NATO Stratégiai Parancsnokságok, a NATO Szabványosítási Szervezete és a Nemzetközi Katonai Törzs), annak tartalmát (képesség az együttműködésre és szabványosítás, telepíthetőség és készenlét, gyakorlatok és kísérletezés) és a rá ható kiemelt tényezőket (újítások és a jövő orvostudománya a NATO Tudományos és Technológiai Szervezete felügyeletével, valamint polgári-katonai együttműködés az Egyesített Egészségügyi Csoport felügyeletével), továbbá az együttműködés irányultságát (képesse tenni a nemzeteket a hadműveletek együttes és sikeres megvívására).

Az együttműködés a NATO alapeleme, nem újkeletű dolog. A NATO katonaegészségügyi közössége számára mégis új lendületet adott ez az iránymutatás és felhatalmazás. Egy példá-

⁵ Vegyi Biológiai Radiológiai Nukleáris egészségügyi

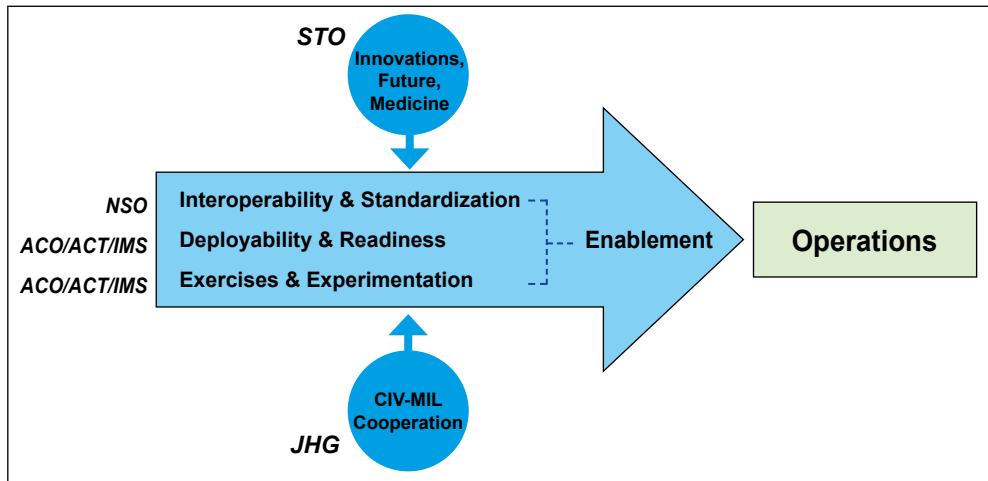
⁶ Biológiai egészségügyi

⁷ *Civil Emergency Planning Committee, Joint Health Group* (Polgári Vészhelyzeti Tervező Bizottság, Egyesített Egészségügyi Csoport)

⁸ *Non-binding Guidelines for Civil-Military Medical Cooperation in Response to Chemical, Biological, Radiological and Nuclear (CBRN) Mass Casualty Incidents*

⁹ https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2021/3/pdf/sgar20-en.pdf, 34. oldal

¹⁰ Elérhető a NATO Szabványosítási Ügynökség honlapján, bejelentkezést követően: https://nso.nato.int/protected/zlinks/medical_wgs_comeds_library.html

val szemléltetem ezt. A COMEDS, mint testület, évtizedek óta hangsúlyozza (s ez nem túlzás) a szövetségi szintű elektronikus egészségügyi vezetési-irányítási és adatmegosztási rendszer jelentőségét, valamint hiányát. Az ennek megteremtésére irányuló kezdeményezések sorra sikertelenül folytak, majd abbamaradtak. A COMEDS Egészségügyi Felderítés¹¹ szakértői panele, együttműködve a NATO Katonaegészségügyi Kiválósági Központjával¹² és a NATO Hírközlési és Információs Hivatalával¹³, egy éven belül kidolgozott egy átmeneti megoldást, egy applikációt az egészségügyi felderítési és járványvédelmi adatok rögzítésére, megosztására, melynek műveleti területen való tesztelése 2021-ben megkezdődhet. A javasolt megoldás annak okán kapott átmeneti minősítést, mert a NATO Szövetségi Átalakítási Parancsnoksága¹⁴ már elindította Képességfokozó Támogató Szolgálatok¹⁵ programját, s azon belül az Egészségügyi Képességek Készlete¹⁶ kezdeményezést. Ez hivatott hosszútávra biztosítani (majd) a nemzetek közötti egészségügyi információ megosztást.

A NATO Katonaegészségügyi Kiválósági Központja több kiemelt újítással segítette elő 2020-ban a járványvédelmi és műveleti megfigyelések, tapasztalatok, ígéretes nemzeti eljárások összegyűjtését, rögzítését, elemzését, besorolását, alkalmazását. Honlapjukon elindították a tapasztalatgyűjtés elektronikus felületét¹⁷, továbbá saját tájékoztató oldalukat a coronavirus járványról¹⁸ és az egészségügyi újításokról szóló hírlevelüket¹⁹.

A COMEDS 54. plenáris ülése a járványhelyzet miatti korlátozások következtében video-telekonferencia keretében zajlott 2020 december 3-án. Két témát ragadok ki az ülés jegyzőkönyvéből.

¹¹ *Medical Intelligence*

¹² *NATO Centre of Excellence for Military Medicine*

¹³ *NATO Communication and Information Agency*

¹⁴ *Allied Command Transformation*

¹⁵ *Enablement Support Services*

¹⁶ *Medical Suite of Capabilities*

¹⁷ https://forms.office.com/Pages/ResponsePage.aspx?id=Ada59cF6jUaZ_fZxuxzAAVLXriN_74RjnkC57W6UsgRUQVhUV1k4TUUzM11ER0NDUzE1MzZSSDVOSi4u

¹⁸ <https://www.coemed.org/resources/COVID19>

¹⁹ Feliratkozás a hírlevélre az alábbi címen lehetséges: https://forms.office.com/Pages/ResponsePage.aspx?id=Ada59cF6jUaZ_fZxuxzAAVLXriN_74RjnkC57W6UsgRUQlhHNEs4MEY0RzIUUURRUldKVFYwOEUwSi4u

A COMEDS munkacsoportok és szakértői panelek együttműködését és annak feltételeit más, a COMEDS családon kívüli szervezetekkel, a munkacsoportok, panelek működését szabályzó Szervezeti Működési Szabályzat²⁰ határozza meg. Ennek a dokumentumnak a felülvizsgálata zajlott, s a politikai nézetkülönbségek miatt (hangsúlyozom, ezek az ellentétek nem szakmai jelleget hordoztak) kis híján megfeneklett 2020-ban. Az 54. plenáris ülés jegyzőkönyve csak azt tudta rögzíteni, hogy további egyeztetések szükségesek, amelyek alapján a véglegesített változat újra a nemzetek elé kerül jóváhagyásra. Többszintű egyeztetéseket folytattunk kollégáimmal annak érdekében, hogy a részes feleket meggyőzzük: mindannyiunk érdeke és felelőssége a szövetség katonaegészségügyi közössége működőképességének megőrzése. A nemzetek kiemelt rugalmasságot gyakoroltak annak érdekében, hogy mindenki számára előnyös és elfogadható szövegezés kerüljön a dokumentumba. Erre 2021 első felében került sor, amely már a következő hírlevél témája lehet.

Az egészségügy és logisztika kapcsolatát a NATO-n belül a logisztika NATO-meghatározása uralja.²¹ Ennek a viszonynak az újraformálására a katonaegészségügy évtizedek óta tesz erőfeszítéseket. Ez alkalommal felmérésre került, az hogy miképp értékeli az egészségügyi szolgáltatók saját szolgálatuk helyzetét a nemzeti haderőn belül. A válaszok összegzésével és a javaslatok megfogalmazásával a plenáris ülés az MMSOP²² munkacsoportot bízta meg. Az eredményről szintén a következő hírlevélben tudok beszámolni.

A COMEDS háttéranyagai, beleértve az 54. plenáris ülés jegyzőkönyvét, elérhetőek a NATO Szabványosítási Ügynökség honlapján (<http://nso.nato.int/nso>). A hozzáférés előzetes regisztrációhoz kötött (csak hivatalos honvédségi elektronikus postafiók címmel lehetséges), s az ennek során kapott bejelentkezési név és jelszó adatokat szükséges megadni. A NATO Szabványosítási Ügynökség honlapján elérhetőek, visszakéreshetőek, s elemezhetőek a COMEDS plenáris ülések jegyzőkönyvei, külön könyvtárban az egyes munkacsoportok munkatervei, beszámoló (POWER²³) és munkaanyagai is.

Szerkesztette: Dr. Vekérdi Zoltán orvos ezredes, PhD

²⁰ *Terms of Reference*

²¹ Erre vonatkozó eszmefuttatásomat lásd: <https://nkepo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/12389/ertekezes.pdf;jsessionid=74AC778ED01D7CBFFB2E2D26AE7110FA?sequence=1>, 186–187. oldal

²² Katonaegészségügyi Struktúrák Műveletek és Eljárások

²³ POWER – *Program of Work Evaluation Report*